

Finansdepartementet

Angående Produktivitetskommissionens betänkanden Goda möjligheter till ökat välstånd (SOU 2024:29) och Fler möjligheter till ökat välstånd (SOU 2025:96)

Ekobrottsmyndigheten lämnar härmed sitt yttrande över rubricerade betänkanden. Yttrandet lämnas huvudsakligen mot bakgrund av myndighetens brottsförebyggande arbete.

Sammanfattning

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslagen om att

- lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) revideras
- uppgiftslämnandeskyldighet ska gälla för privata utförare av hälso- och sjukvård
- tillståndsplikt införs för ytterligare verksamheter inom hälso- och sjukvården
- kraven för att erhålla tillstånd för att bedriva respektive förvärva tillståndspliktig offentligt finansierad verksamhet skärps
- ett utförrregister för privata utförare av all offentligt finansierad verksamhet införs
- offentlighetsprincipen ska gälla för alla offentligt finansierade välfärdsverksamheter
- det kommunala ansvaret för kontroll och uppföljning av verksamheter som lämnats över till privata utförare skärps samt att kommuner och regioner ges rätt att ta ut avgifter från privata utförare för den kontroll som utförs
- misstänkt korruption i kommuner och regioner ska omfattas av obligatorisk anmälningsskyldighet
- reglera marknaden för bolagsförmedling och införa tillståndsplikt för bolagsmäklare
- vidta åtgärder för att förebygga och lagföra miljö- och avfallsbrottslighet
- införa ett system där upphandlande organisationers erfarenhet av olika leverantörer kan registreras och användas som grund i andra upphandlingar
- ta bort kravet på regionerna att tillämpa LOV som upphandlingsform för primärvård
- ta bort regionernas skyldighet att ersätta digital utomlänsvård enligt utomlänstaxan
- systemet med privatpraktiserande läkare och fysioterapeuter verksamma genom den nationella taxan avslutas

Ekobrottsmyndigheten delar utredningens bedömningar att

- bevisbördan om en privat aktörs lämplighet bör flyttas från den upphandlande eller tillståndsgivande myndigheten till aktören
- kraven för uteslutning av leverantörer vid upphandling bör sänkas
- det bör bli lättare för offentliga organisationer att säga upp avtal med upphandlande aktörer
- det bör bli enklare att avveckla företag
- systemet med personlig assistans bör förändras

- det EU-rättsliga samarbetet kring arbetslivskriminalitet och näringsförbud bör stärkas
- utvärderingen av kriminalpolitiken bör förbättras
- det europeiska upphandlingsregelverket bör förändras
- s.k. kvasimarknader regelbundet bör utvärderas och vid behov omregleras

11.3.1 Förändrat perspektiv kring privata utförares lämplighet

Ekobrottsmyndigheten delar utredningens bedömning att bevisbördan om en privat aktörs lämplighet bör flyttas från den upphandlande eller tillståndsgivande myndigheten till den privata aktören. När bevisbördan ligger på den upphandlande eller kontrollerande myndigheten saknas det skäl för olämpliga aktörer att inkomma med information som talar emot deras lämplighet. Information som behövs för att bevisa en aktörs olämplighet görs inte tillgängliga för den kontrollerande myndigheten vilket leder till att kontrollkostnaderna för den kontrollerande myndigheten blir höga. Genom att bevisbördan i stället åläggs den som kontrolleras skapas incitament att tillhandha den information som en kontrollerande myndighet behöver, vilket skapar möjligheter för mer tids- och kostnadseffektiva kontroller och ökade förutsättningar att agera mot olämpliga aktörer.

11.3.2 Revidera eller upphäv LOV

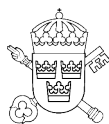
Ekobrottsmyndigheten anser att lagens utformning ger bristande förutsättningar att motverka ekonomisk brottslighet och tillstyrker utredningens förslag om att lagen revideras för att möjliggöra starkare skydd mot kriminella och oseriösa aktörer i linje med vad Konkurrensverket har föreslagit i rapporten *Nya grindvaktsfunktioner i LOV (rapport 2025:8)*.

11.3.3 Tillståndsplikt och uppgiftslämnandeskyldighet

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget om uppgiftsskyldighet. Myndigheten anser att en uttalad uppgiftsskyldighet är en förutsättning för att upphandlande och kontrollerande myndigheter på ett förutsägbart och resurseffektivt sätt ska kunna få insyn i hur de företag som finansieras med offentliga medel hanterar dessa medel. Myndigheten bedömer att en uttalad uppgiftsskyldighet minskar eventuella tvister om vilka uppgifter en upphandlande eller kontrollerande myndighet har rätt att ta del av.

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget om en utökad tillståndsplikt inom hälso- och sjukvården. Myndigheten anser att genom att på förhand kunna ställa krav på och kontrollera företag inom hälso- och sjukvården minskar risken att aktörer som tidigare begått till exempel ekonomisk brottslighet eller på andra sätt visa sig vara olämpliga, får möjlighet att bedriva hälso- och sjukvårdsverksamhet. Genom att i en tillståndsprocess granska och ställa krav på de som företräder en verksamhet minskar också utrymmet att använda upplägg med bolagsmålsvakter, vilket är något Ekobrottsmyndigheten ser ske i den övervägande delen av de ärenden myndigheten hanterar.

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker skärpta krav för att erhålla tillstånd att bedriva offentligt finansierad verksamhet. Myndigheten ställer sig positiv till att generellt reglera vilka som ska få bedriva offentligt finansierad verksamhet och att i samband med detta inkludera vandelssprövningar av företrädarna.

Ekobrottsmyndigheten delar utredningens uppfattning att möjligheten att överta verksamhet med tillstånd kan behöva begränsas. Ekobrottsmyndigheten ser att handel med företag, historikbolag och verksamheter med olika tillstånd är ett sätt för kriminella att kringgå de kontrollsystem som finns och snabbt kunna skala upp sin brottsliga verksamhet. I en översyn av en sådan reglering behöver även andra typer av åtgärder övervägas, bland annat effektivare möjligheter att utbyta information och att det är den som har ett tillstånd som ska bevisa att den fortfarande uppfyller kraven på lämplighet.

Ekobrottsmyndigheten ser i likhet med utredningen ett behov av en översyn av om de juridiska förutsättningarna för att återkalla tillstånd för olämpliga aktörer är tillräckliga eller om det finns andra åtgärder som skulle ge samhället ökade möjligheter att motverka dessa, såsom förändrade arbetssätt och utökad samverkan och informationsdelning. Myndigheten konstaterar att förändringar på området nyligen skett vilket har gett myndigheter ytterligare förutsättningar att utbyta information och samverka. Dessutom har flera myndigheter fått utökade uppdrag att arbeta förebyggande och stärka sitt arbete mot välfärdsbrott. Mot denna bakgrund ser myndigheten ett behov av att utvärdera dessa förändringar och först därefter överväga ytterligare reglering.

11.3.4 Samla, dela och tillgängliggöra information

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget om att införa ett register över privata utförare inom offentligt finansierad verksamhet. Ett sådant register ger möjlighet att kontrollera företag utifrån hur de har fullgjort eventuellt tidigare kontrakt och kontrollera ett företags referenser. Ekobrottsmyndigheten bedömer också att det bör ske en uppföljning av de sekretesslättnader som skett under de senaste åren för att säkerställa att de har fått genomslag i praktiken.

11.3.5 Offentlighetsprincip för offentligt finansierad välfärd

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget om att offentlighetsprincipen ska omfatta all offentligt finansierad välfärdsverksamhet då insyn i verksamheterna är viktigt. Den som använder skattemedel för att betala för en tjänst behöver ges möjlighet att kontrollera hur verksamheten hanterar dessa medel och säkerställa att dessa medel inte hanteras på ett felaktigt eller i värsta fall brottsligt sätt. Detsamma gäller andra aktörer som har i uppdrag att granska dessa verksamheter såsom tillsynsmyndigheter och andra aktörer som kan bidra till att upptäcka felaktig hantering av offentliga medel. Det är även viktigt att allmänheten ges möjlighet att få insyn i skattefinansierad verksamhet.

11.3.6 Lägre krav för uteslutning och lättare att säga upp avtal

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget om sänkta krav vid uteslutning av leverantörer vid upphandling. Det ökar möjligheten att agera på brottslighet om relevant information om en leverantör finns tillgängligt. Myndigheten bedömer att det därför är viktigt att de offentliga aktörer som betalar ut medel och har i uppdrag att kontrollera företag inom välfärdssektorn har möjlighet att få tillgång till all den information som behövs för att kontrollera att dessa medel används korrekt och för att motverka ekonomisk brottslighet.

11.3.7 Skärpta krav och möjlighet att ta ut avgifter för kontroll

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslagen om att det kommunala ansvaret för kontroll och uppföljning av verksamheter som lämnats över till privata utförare skärps samt att kommuner

och regioner ges rätt att ta ut avgifter från privata utförare för den kontroll som utförs enligt bestämmelserna i kommunallagen (2017:725).

I myndighetens ärenden, såväl i den underrättelseverksamhet som bedrivs inom myndigheten som i myndighetens brottsförebyggande arbete, framkommer att kommuner och regioners förmåga att motverka felaktiga utbetalningar och upptäcka misstänkt brottslighet behöver öka. Skärpt ansvar för kontroll och möjlighet att kunna ta ut en kontrolluppgift bedöms kunna leda till ökade och mer grundliga kontroller då kontrollerna blir mindre beroende av varje enskild kommuns budget. Myndigheten bedömer att kostnaderna och därmed möjligheterna till kvalitativa kontroller på så sätt blir mindre beroende av antalet utförare och leverantörer i en kommun.

11.3.8 Insatser mot korruption och möjliggörare

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget om att misstänkt korruption i kommuner och regioner ska omfattas av obligatorisk anmälningsskyldighet eftersom korruption i sin tur möjliggör ekonomisk brottslighet. Obligatorisk anmälningsskyldighet vid misstänkt korruption i kommuner och regioner skapar ytterligare incitament hos de kommuner och regioner där detta förekommer att både upptäcka det och anmäla detta. En ökad anmälningsfrekvens kan i sin tur leda till att fler oegentligheter granskas objektivt av en statlig myndighet och att detta leder till konsekvenser för de skyldiga och sammantaget bör leda till minskad korruption.

11.3.9 Motverka användandet av bolag som brottsverktyg

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslagen om att reglera yrkesmässig förmedling av företag och delar utredningens bedömning om att det bör bli enklare att avveckla företag. Myndigheten ser att marknaden för historikbolag är en viktig del i den ekonomiska brottsligheten, och att kontrollerna av de som förmedlar dessa bolag behöver öka för att säkerställa att dessa inte gör det möjligt för kriminella att få tillgång till företag att använda som verktyg för att begå ekonomisk brottslighet. Att göra det enklare att avveckla företag skulle minska tillgången till historikbolag för kriminella att använda för att undgå kontroll eller utnyttja i till exempel kreditbedrägerier.

11.3.10 Skärpt miljöstraffrätt och insatser mot avfallsbrott

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget om att vidta åtgärder för att förebygga och lagföra miljö- och avfallsbrottslighet. Myndigheten är särskilt positiv till förslaget om vandelsprovning och skärpta krav på personlig lämplighet för den som har för avsikt att bedriva tillstånds- eller anmälningspliktig verksamhet. Ekobrottsmyndigheten instämmer i bedömningen att ett nationellt tillsyns- och företagsbotsregister bör införas. Det är känt att verksamhetsutövare som begår miljöbrott gör det i flera kommuner och över länsgränser. Det är därför viktigt att kommuner och länsstyrelser enkelt får tillgång till uppgifter som kan visa att oseriösa och/eller kriminella verksamhetsutövare agerar i den egna kommunen eller länet.

11.3.11 Förändra systemet med personlig assistans

Ekobrottsmyndigheten ser positivt på att förändra systemet med personlig assistans för att motverka att kriminella och oseriösa aktörer verkar inom systemet. Ekobrottsmyndigheten ser att systemet behöver göra det svårare att använda assistansverksamhet för att begå ekonomisk brottslighet och även generera oriktiga inkomstuppgifter och löneutbetalningar

för personer som inte arbetar i verksamheterna. Det gäller även systemet där kommuner anordnar assistans. Systemet behöver också göra det möjligt att upptäcka pågående brottslighet i ett tidigare skede. Systemet behöver också utformas så att det gynnar en seriös marknad, där företag kan följa lagar och erbjuda arbetsrättsliga villkor utifrån hur ersättningsmodellen utformas.

11.3.12 Samarbete om arbetslivskriminalitet och näringsförbud

Ekobrottsmyndigheten delar utredningens bedömning att det EU-rättsliga samarbetet kring arbetslivskriminalitet och näringsförbud behöver stärkas. Myndigheten konstaterar att den ekonomiska och organiserade brottsligheten blir allt mer internationell. Det ska inte vara möjligt att undandra sig ett näringsförbud genom att flytta till ett annat land eller begå brott i Sverige genom att använda företag som är registrerade i andra länder. Det rättsliga samarbetet behöver också öka för att motverka arbetslivskriminalitet. Att utnyttja personer från andra EU-länder eller tredjelandsmedborgare är en stor inkomstkälla för den organiserade brottsligheten och svårigheterna att kontrollera och agera med så väl som administrativa som straffrättsliga åtgärder på ett mer kraftfullt sätt förutsätter ett utökat rättsligt samarbete inom EU.

11.3.13 Bättre utvärdering av kriminalpolitiken

Ekobrottsmyndigheten delar utredningens bedömning att kriminalpolitik bör utvärderas i större omfattning och på ett mer vetenskapligt och metodologiskt stringent sätt. I detta sammanhang vill Ekobrottsmyndigheten lyfta myndighetens nya analys- och kunskapscentrum, en specialiserad enhet med uppgift att samla viktiga samhällsaktörer för att dela erfarenheter samt sprida kunskap om brottsfenomen och luckor i system och regelverk. Myndighetens analys- och kunskapscentrum ska ha en central roll i arbetet med att öka samhällets förmåga att motverka ekonomisk brottslighet genom att hjälpa andra att vidta effektiva förebyggande åtgärder.

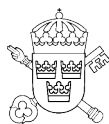
15.3.1 Systematisk användning av erfarenheter

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget. Myndigheten ser positivt på möjligheten att kunna dela erfarenheter på ett systematiskt sätt för att därigenom kunna fatta välgrundade beslut och motverka ekonomisk brottslighet i upphandlade verksamheter. Myndigheten bedömer att ett sådant system även bör inkludera information som gör det möjligt att följa företrädare för de verksamheter de bedriver eller har bedrivit. Ekobrottsmyndigheten hänvisar till Konkurrensverkets utredning *Metoder för att beakta kvalitet i offentliga kontrakt (rapport 2025:7)* och anser att Konkurrensverkets förslag kan tjäna som utgångspunkt.

15.3.6 Förändrade europeiska upphandlingsregler

Ekobrottsmyndigheten delar utredningens bedömning att Sverige bör verka för mer flexibla upphandlingsregler som tillåter större möjligheter till förhandling och subjektiva bedömningar vilket i sin tur väntas göra det svårare för oseriösa aktörer att vinna upphandlingar.

16.4.1 Utvärdering och kontinuerlig omreglering och 16.4.2 Höga krav för att delta på en kvasimarknad

Ekobrottsmyndigheten delar utredningens bedömning att s.k. kvasimarknader regelbundet bör utvärderas och omregleras i syfte att åtgärda problem som eventuellt uppstått. Inom ramen för kvasimarknader saknas de självsanerande mekanismer som i större utsträckning finns på andra marknader där brister hos oseriösa aktörer upptäcks. Ekobrottsmyndigheten delar också utredningens bedömning att det generellt bör ställas höga krav på aktörer för att få delta på en kvasimarknad och att kravuppfyllnad bör säkerställas både genom kontroll vid aktörers inträde och genom löpande tillsyn.

17.3.2 Kravet på regionerna att tillämpa LOV tas bort

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget om att kravet på regionerna att tillämpa LOV som upphandlingsform för primärvård tas bort. Myndigheten anser att i syfte att motverka ekonomisk brottslighet inom vården bör regionerna kunna välja att tillämpa LOV eller upphandla vård enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling utifrån vad som i varje enskilt fall ger dem möjlighet till tillräcklig insyn och kontroll över de leverantörer som utför vården.

17.3.6 Skyldigheten att ersätta digital utomlänsvård enligt utomlänstaxan tas bort

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget då systemet förhindrar att den region som betalar ut en ersättning har en direkt avtalsrelation med aktören och möjlighet att kontrollera det företag som betalningen avser. Myndigheten anser att det ökar risken för felaktig fakturering och försvårar för regionerna att förebygga ekonomisk brottslighet.

17.3.7 Bättre kontroll över den utförda hälso- och sjukvården

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget att systemet med privatpraktiserande läkare och fysioterapeuter verksamma genom den nationella taxan avslutas. Myndigheten anser att mot bakgrund av att det saknas ett avtalsförhållande mellan den region som betalar för vården och den aktör som utför och fakturerar för vården försvåras regionens möjligheter att utestänga oseriösa aktörer och agera avtalsrättsligt vid felaktiga faktureringar eller annan misskötsamhet.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Rikard Jermsten. I ärendets slutliga handläggning har även stabschef Ann Lemne, tf rättschefen Karin Mostad och brottsförebyggande specialisten Sara Persson deltagit. Verksjuristen Fatima Thelander von Ahn har varit föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Expedition till
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till
alice.hallman@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se